

Don Bosco en de Bijbel – 2° jaar – 62 - slotdocument

Don Bosco en de evangeliën

Als slot van deze tweede jaargang van Don Bosco en de Bijbel in het kader van DB200 volgt hier de samenvatting van het besluit dat Morand Wirth formuleert op het einde van het tweede deel van La Bibbia con don Bosco.¹ Er zijn vier groepen elementen: de leerstellige, de catechetische, de ethische en de pedagogische.

Ik wil een antwoord formuleren op de vraag hoe Don Bosco het evangelie van Jezus Christus gelezen, gebruikt, beleefd en aan de anderen overgebracht heeft.

De meest geciteerde teksten

Het Matteusevangelie wordt het meest door Don Bosco geciteerd: 1 389 citaten. Dan volgt het evangelie van Lucas met 756, Johannes met 538 en Marcus met 160 citaten. Het Matteusevangelie is ook het langste en neemt de grootste plaats in in de Kerkgeschiedenis. Het Matteusevangelie is immers het meest kerkelijke evangelie. Dit past ook in de liefde van Don Bosco voor de Kerk en zijn respect voor het gezag van de paus.

Van het Lucasevangelie gebruikt Don Bosco vooral het kindheidsevangelie omdat Maria daar uitdrukkelijk in aan bod komt. Maar ook de stukken over de barmhartigheid en de armoede komen uitgebreid aan bod bij Don Bosco.

In het Johannesevangelie kiest hij vooral de teksten over de goddelijkheid van Jezus, over Maria, de heilige Geest en de vergiffenis van zonden.

In het kortste evangelie, dat van Marcus, kiest Don Bosco vooral teksten over Jezus en de kinderen (Marcus 10,14) en het slot over de universele zending van de apostelen (Marcus 16,15).

De evangeliëteksten die het vaakst door Don Bosco geciteerd worden zijn:

- de tekst over het primaatschap van Petrus (Matteus 16,18-19; 126 maal);
- de zending van de apostelen naar alle volkeren (Matteus 28,19-20; 78 maal); de parallelle tekst bij Marcus komt ook nog eens vaak voor (Marcus 16,15-16; 39 maal);
- de oproep van Jezus om alles achter te laten om Hem te volgen (Matteus 19,29; 55 maal);
- de uitspraak 'Wie naar jullie luistert, luistert naar Mij en wie jullie afwijst, wijst Mij af' (Lucas 10,16; 34 maal); hiermee roept Don Bosco op tot gehoorzaamheid aan de herders van de Kerk;

¹ Wirth, Morand, La Bibbia con don Bosco. Una lectio divina salesiana. II. I quattro Vangeli, Las, Rome, 2011, p. 679-716.

- de woorden ‘Simon, zoon van Johannes, bemint je Mij meer dan de anderen?’ (Johannes 21,15; 33 maal);
- Jezus bidt dat het geloof van Petrus nooit minder wordt (Lucas 22,32; 32 maal);
- de gave van de heilige Geest om de zonden te vergeven (Johannes 20,21-23; 27 maal);
- de redding van het leven of de ziel (Matteus 16,26; 21 maal);
- het beroep op de kerkgemeenschap (Matteus 18,17; 21 maal);
- het aalmoes (Lucas 11,41; 21 maal);
- het wijnwonder van Kana (Johannes 2,1-11; 21 maal);
- ‘jullie zijn het zout en het licht van de wereld’ (Matteus 5,13-14; 20 maal);
- ‘wie een beker koel water te drinken geeft ...’ (Matteus 10,42; 20 maal);
- de gebaren en woorden van Jezus voor de kinderen (Marcus 10,13-16; 20 maal).

Don Bosco citeert de Schriftteksten niet altijd letterlijk, maar soms legt hij een accent of maakt hij een allusie op basis van het evangelie of past hij de teksten aan. Toch hindert dat niet onze zoektocht naar de manier waarop Don Bosco met de Schrift omgaat.

In het centrum van het evangelie: Jezus Christus

Geliefde termen van Don Bosco om over Christus te spreken zijn: Heiland, Redder, goddelijke Meester, Model en Rechter. Hij verbindt het Nieuwe met het Eerste Testament door te beklemtonen dat Christus de Messias is, door de profeten aangekondigd. In Jezus worden de oude profetieën vervuld. Ook andere titels passen daarin: geboren uit een maagd, Mensenzoon, Nazarener en profeet.

Don Bosco beklemtoont sterk de goddelijkheid van Jezus: Jezus is God. Een God die mens is geworden omdat Hij met ons is. Het thema van de incarnatie is dus duidelijk aanwezig in de geschriften van Don Bosco. Jezus’ menselijkheid wordt het duidelijkst belicht in zijn lijden, kruisiging en dood. Don Bosco ziet Jezus’ goddelijkheid vooral in zijn verrijzenis.

Bij de aanvang van het evangelie is er de moeder

Don Bosco gebruikt alle evangelieteksten over Maria. Hij belicht vooral haar genade (ze is vol van genade: Lucas 1,28a), nederigheid en macht. Hij dicht haar vele titels toe: de hoogste van de hele schepping, uitverkoren dochter door de Vader, moeder van de Zoon, bruid van de heilige Geest en tezelfdertijd nederige maagd, levende tabernakel van de Allerhoogste. Zij is de hulp van de christenen en heel de mensheid. Ze is de dienstmaagd, die Elisabet gaat dienen. Ze brengt ook genade, heiligheid en zegening. Voor Don Bosco bezingt het magnificat de triomf van de nederigheid over de hoogmoed van de wereld. Maria wordt ook door de moslims vereerd. Ze is het model van het luisteren en het bemediteren van Gods Woord (Lucas 2,19). Maria kent ook het lijden (‘Een zwaard zal uw hart doorboren’: Lucas 2,35). Maria is ook, samen met Jozef, de opvoedster van Jezus. Jezus kan niets aan Maria weigeren (Johannes 2,3).

Jezus en de hemelse Vader

Heel Jezus’ identiteit en actie verwijzen constant naar de hemelse Vader. Voor Don Bosco zijn dit de belangrijkste kenmerken van de Vader: grootheid, almacht, goedheid en barmhartigheid, gerechtigheid. God is de Schepper van hemel en aarde. Wat ons betreft: we zoeken best altijd eerst de glorie van God. We doen het goede enkel om aan God te behagen. We moeten steeds Gods wil zoeken en uitvoeren. Het evangelie is ook een gebedsschool. De christen moet bidden

zoals Jezus Christus gebeden heeft: met concentratie, in nederigheid en met vertrouwen. Het allerbelangrijkste gebed is de eucharistie. In het gebed bidden we vooral om Gods wil te doen. En ook om veel heilige arbeiders en te mogen binnentreden in het Rijk van God.

Jezus is goddelijke Redder en Bevrijder

Don Bosco gebruikt vooral het woord 'Redder' om over Jezus te spreken. De naam 'Jezus' betekent immers 'God redt' (Matteus 1,21). Vooral in de mirakels zien we Jezus als Redder. De fysieke genezing is echter teken van de redding van de ziel, net zoals de verrijzenis van het lichaam verwijst naar het nieuwe leven van de geest. Op het einde van zijn leven offert Jezus zich als het Lam in onze plaats. Door Jezus staat de hemel voor ons open en zijn onze zonden uitgewist. Don Bosco wijst evenzeer op onze grote verantwoordelijkheid, vooral om zielen te redden. Hij schenkt uitzonderlijk veel aandacht aan de ziel en alles wat met de ziel te maken heeft.

Jezus is de goddelijke Meester die het Woord van waarheid onderwijst

Jezus preekt en onderwijst het Woord van waarheid in zijn redevoeringen, parabels en persoonlijke gesprekken. Jezus voedde zich met het Woord van God (Matteus 4,4). Hij zond de twaalf apostelen om het Evangelie te verkondigen, net als de 72 leerlingen, en wel in de hele wereld. Luisteren naar het Woord van de Meester is van het allerhoogste belang. Het Evangelie bevat de zuivere waarheid. De waarheid is licht (Matteus 11,28). Jezus zegt: 'Jullie zijn het licht van de wereld' (Matteus 5,13-14). In zijn spiritueel testament zegt Don Bosco dat Jezus Christus de echte overste van de salesianen is (Matteus 23,8).

Jezus is het model van leven voor de christenen en de herders

Jezus zegt zelf dat Hij het voorbeeld geeft (Johannes 13,15.34). Jezus moet het model zijn voor al zijn leerlingen in de nederigheid, dienst aan de naaste en in de caritas. Vanuit deze overtuiging was het boek *Imitatio Christi* favoriete lectuur voor Don Bosco. Don Bosco waardeerde de volgende evangelische waarden het meest: de nederigheid en het vertrouwen; de toegankelijkheid voor allen, vooral de armen, onwetenden en jongeren; de caritas, de zachtheid en de eenvoud; de dienst aan de naaste, de gehoorzaamheid aan de ouders en de hemelse Vader; de gematigdheid; het geduld en het verdragen van alle lichamelijke en spirituele nadelen; de overgave aan de wil van de hemelse Vader. Jezus moet vooral voor de herders het model zijn: de herder geeft zijn leven voor zijn lammeren. Jezus is ook het model van de vergiffenis.

De roeping om leerlingen en apostelen van Jezus te zijn

Het is Jezus die roept en zendt. De leerling is perfect als hij op de Meester gelijkt. De eerste deugd van de leerling is de zelfverloochening. Maar hij vindt de Weg, de Waarheid en het Leven. Op het einde van zijn leven kan hij zeggen: 'Ik heb alles gegeven voor Uw liefde.' De leerlingen van Jezus moeten een gemeenschap vormen en één zijn. De leerling moet het zout van de wereld zijn. Jezus' leerlingen moeten vooral het geloof belijden en overbrengen aan anderen. Don Bosco reserveert een speciale plaats voor de evangelist Johannes. Johannes stond in vlam door het goddelijke vuur, waarvan zijn hart vervuld werd toen hij tijdens het Laatste Avondmaal tegen de borst van de goddelijke Heiland rustte. Johannes werd geroepen Jezus na te volgen toen hij nog zeer jong was. Op het kruis creëerde Jezus een speciale relatie tussen Johannes en Maria.

De Kerk, gefundeerd op Petrus, wordt geassisteerd door de heilige Geest

Don Bosco insisteert sterk op de zichtbaarheid van de Kerk. Daarmee reageerde hij tegen de atheïsten. Hij haalt daarom heel wat elementen uit de evangeliën die zijn overtuiging moeten staven. Voorbeelden: de wonderbare visvangst betekent de uitbreiding van de Kerk (Lucas 5,6); de Kerk moet zichtbaar zijn als een stad op een berg; ze is een huis dat op de rots gebouwd is. Don Bosco vereenzelvigde de Kerk praktisch met het Rijk Gods. Daarom is hij die tegen de Kerk is, ook tegen Jezus. Als in elk rijk heeft de Kerk de macht om richtlijnen uit te vaardigen. Het gezag van de Kerk vloeit voort uit de verrezen Christus. Ze is één, zoals het kleed van Jezus uit één stuk geweven is. De Kerk is de spreekbuis van de Geest. Als kind van zijn tijd is de katholieke Kerk voor Don Bosco de mond waarmee Jezus Christus spreekt. Don Bosco ziet Petrus als het fundament waarop de Kerk gebouwd is. Hij fundeert die overtuiging vanuit de evangeliën. Voorbeelden: Jezus geneest mensen in het huis van Petrus; alleen Petrus moet zijn boot naar het diepe water varen. Voor Don Bosco zijn de woorden 'Op deze steenrots zal Ik Mijn Kerk bouwen' (Matteüs 16,18b) dan ook fundamenteel. Er zullen altijd vervolgingen zijn tegen de Kerk, maar Christus laat niet toe dat de Kerk vernietigd wordt. De paus en de bisschoppen zijn voor Don Bosco de opvolgers van de apostelen, tot op vandaag. De Geest blijft de Kerk begeleiden en bijstaan of assisteren.

De sacramenten van de Kerk spruiten voort uit het Evangelie

Don Bosco spreekt het meest over het doopsel (Jezus liet zich door Johannes dopen), de biecht (de verloren zoon is het model van de wil om zich te bekeren) en de eucharistie (Laatste Avondmaal). De instelling van de eucharistie is meteen ook de instelling van het priesterschap. Hij verbindt het priesterschap met Maria: wanneer een priester de eucharistie viert, mag hij als Maria zeggen: 'Grote dingen heeft de Almachtige aan mij gedaan.' Het vormsel en het huwelijk komen ook aan bod in zijn geschriften.

De Kerk heeft nood aan werkers om te werken

Voor Don Bosco is de Kerk vooral missionair en werkt eerst en vooral voor de glorie van God. Het Evangelie moet aan elk schepsel verkondigd worden. Het geloof moet dus werkzaam zijn. Don Bosco accentueert de goede werken en de liefde voor de naaste. We moeten vrienden en vijanden beminnen en allen liefhebben met broederlijke liefde. Onze liefde moet getekend zijn door mildheid en zachtheid. De naastenliefde vraagt een geest van dienstbaarheid. De barmhartigheid vraagt dat men aalmoezen geeft. Een sublieme vorm van liefde is de vergeving. Het werk voor het Rijk van God vereist moeite, soms veel moeite, versterving en vasten.

De evangelische raden

De gehoorzaamheid, armoede en kuisheid zijn volgens Don Bosco drie deugden, die voor iedereen waardevol zijn, maar sommigen spreken er geloften voor uit. In de evangeliën zoekt Don Bosco dan ook alle mogelijke teksten betreffende deze drie geloften. Jezus is het perfecte model van gehoorzaamheid aan God. Gehoorzaamheid is verbonden met nederigheid. Jezus Christus wilde in armoede geboren worden, riep arme en onwetende vissers, prees de armen gelukkig en stierf naakt als een arme aan het kruis. Wat de kuisheid betreft: het mysterie van de incarnatie was ook een mysterie van zuiverheid. Jezus bleef maagd en loofde de maagdelijkheid. De zuiveren van hart beminnen de kuisheid en willen goed doen aan de naaste.

De uitersten niet vergeten

Don Bosco schenkt grote aandacht aan het toekomstige leven. Wat men in de traditie de 'vier uitersten' noemt (dood, oordeel, hel en paradijs) spelen daarbij een grote rol voor Don Bosco. Voor de vier uitersten vindt hij vele evangelieteksten ter ondersteuning.

Jezus houdt van de jongeren

Don Bosco focust op de 'jeugd' in de evangelies: Johannes de Doper leidde vanaf zijn jeugd een engelachtig leven; Jezus sprak als twaalfjarige met de tempelgeleerden; de jonge Jezus gehoorzaamde zijn ouders; Hij houdt van kinderen; Hij nodigt uit als kinderen te worden; Hij wil dat men ernaar streeft de kleinste te zijn; de dienaar van de honderdman is een jongere; een meisje is door een demon bezeten; twee van de drie personen, die uit de dood opgewekt werden, zijn jongeren; Jezus gaat liefdevol om met de rijke jongeling; Jezus vermenigvuldigde de broden van een jongere; Hij houdt vooral van Johannes omdat deze de jongste leerling is. Don Bosco kende inderdaad een 'evangelie van de jongeren.' In zijn geschriften komen vele jongeren voor, die leven volgens de Christus van het evangelie: Dorotea, Alessio, Besucco, Angelina, Massimino, Louis Colle, Savio, Magone ... De frequente uitnodigingen van Jezus om Hem van meer nabij te volgen, vinden een sterke echo in de geschriften van Don Bosco. Twee voorbeelden: de jongeren worden gezonden om te verkondigen; de roeping is voor een jongere als de waardevolle parel van het Evangelie.

Voor Don Bosco moet de opvoeding geïnspireerd zijn door het Evangelie en Hem imiteren die een model voor ons wilde zijn. Hij is ons leven en vooral een voorbeeld in de opvoeding van de jeugd. Wie in de opvoeding 'één van deze kleinen ontvangt, ontvangt Mij' (Matteus 18,6). Vooral de verlaten jongeren moeten verwelkomd worden. Zoals Jezus zich klein maakte met de kleinen, moet de opvoeder zich bemind maken. Jezus is bv. ons model van liefde en verdraagzaamheid. De opvoeding is een dienst en het hoogste doel is hun redding. De liefde verdraagt alles voor de jongeren: vermoeidheden, problemen, ondankbaarheid, storingen, tekorten en slordigheden. Men kan veel bereiken met aanmoedigingen die vertrouwen geven.

Het Evangelie volgens Don Bosco: de Kerk en de jongeren

Zonder twijfel heeft Don Bosco in zijn lectio divina van het Evangelie de goddelijke en menselijke persoon van Jezus Christus in het centrum geplaatst. In veel zaken was hij kind van zijn tijd. En toch legt hij twee duidelijke accenten.

Het is niet toevallig dat ongeveer de helft van de evangelische citaten van Don Bosco uit het kerkelijke evangelie komen, dat van Matteus. Ook in de andere evangelies zoekt hij verzen die naar *de Kerk* verwijzen.

Zijn zorg voor de opvoeding brengt hem ertoe in de evangelies te zoeken naar alles wat belangrijk is voor kinderen en jongeren. Daarvoor is hij bereid de tekst soms wat te forceren (de dienaar van de honderdman is een jongere voor hem). Zijn grote overtuiging: Jezus is onze gids, onze meester en ons model voor de moeilijke kunst van de opvoeding van de jeugd.